

Котенок Д.М., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ДЕРЖАВНИХ ДОКУМЕНТІВ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЇ

Анотація. розширення традиційного уявлення про достатність економічної експертизи державних стратегічних документів без проведення екологічного й соціального оцінювання. Визначені етапи проведення стратегічної екологічної оцінки документів та дана їх порівняльна характеристика за різними методичними підходами. Окреслені напрями подальших досліджень щодо характеру та повноти експертизи державних стратегічних документів в управлінні розвитком території.

Ключові слова: стратегічна екологічна оцінка, сталий розвиток, стратегічне соціальне оцінювання, стейкхолдери.

Проблема дослідження та її актуальність. Європеїзація України супроводжується введенням у практику та перетворенням з інновацій на норми багатьох процедур, які пов'язані з різними аспектами оцінювання стратегічних документів. Традиційно стратегічні документи передусім зазнають економічного оцінювання через показники результативності та ефективності. Згідно з концепцією сталого розвитку необхідно також проводити екологічне та соціальне оцінювання. Щодо екологічного оцінювання, то воно отримало «власне» нормативно-правове підґрунтя. Водночас соціальне оцінювання дотепер не унормоване. Особливого значення останнім часом одна з його форм – гендерно-орієнтоване оцінювання бюджетних ініціатив (гендерно-орієнтоване бюджетування). Варто зауважити, що пілотні проекти, які реалізовувалися в Україні за підтримки міжнародних інституцій або на їх вимогу, передбачали обов'язкове використання як економічного, так і екологічного й соціального оцінювання [1].

Методи дослідження. Важливим кроком в упровадженні екологічного оцінювання стратегічних документів стало прийняття у 2018 році Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». Ним були встановлені процедури та загальний порядок оцінки, ба більше, передбачалась імплементація Директив Європейського парламенту та Ради про оцінку наслідків окремих планів та програм для довкілля [2]. Логічним було очікувати, що в розроблених Міністерством екології та природних ресурсів України Методичних рекомендаціях процедура та її деталізація, запропонована згідно з означеним законом, будуть повністю відповідати апробованим підходам або ж значною мірою їх враховувати [3,4]. Проте, на наш погляд, цей документ потребує доопрацювання. Для визначення рівня його

відповідності сучасним вимогам нами застосовано інструментарій компаративного аналізу.

Вихідні дані. Результати дослідження. Алгоритм реалізації стратегічної екологічної оцінки, за рекомендаціями іноземних інституцій, складається з таких етапів: підготовчого, аналітичного, оціночного, документально-звітнього та моніторингового.

На підготовчому етапі ухвалюється рішення про проведення стратегічної екологічної оцінки (CEO), створюється робоча група, визначається коло стейкхолдерів та методи їх залучення до процедур CEO. Основою аналітичного етапу CEO є опис екологічного стану та ідентифікація екологічних проблем. Аналітичне дослідження на оціночному етапі здійснюється у двох аспектах. Перший з них стосується оцінки динаміки (виявлення трендів) параметрів екологічного стану. Другий – ієрархічного оцінювання відповідності поставлених цілей та запланованих заходів аналогічним параметрам стратегічних документів більш високого (регіонального чи національного) порядку, а також інтересам територіальної громади. Підготовка та передача замовнику оформленого звіту здійснюється на документально-звітньому етапі. Введення в дію системи моніторингу та відстеження змін екологічних параметрів під час реалізації стратегії розвитку, а також формування рекомендацій відповідно до отриманих результатів для корегування діючої стратегії або формування наступної складає зміст останнього етапу CEO.

З введенням у дію означеного закону проведення CEO стала обов'язковою процедурою для документів державного планування. Вітчизняні експерти визнають, що ініціація такої процедури на законодавчому рівні – це значний крок щодо імплементації вимог ЄС, проте відмічають недоліки закону як власне нормативного документу, так і як концепту для методичних рекомендацій [5,6]. Звертає на себе увагу той факт, що визначення основних термінів у законі не відповідає європейським аналогам, що свідчить про недостатній онтологічний аналіз. Відсутня також належна чіткість у встановленні вимог чи особливостей суб'єкту, який може виконувати CEO.

У результаті нашого зіставлення розроблених Методичних рекомендацій з методичним підходом CEO, реалізованим у проєктах під егідою європейських інституцій, були виявлені деякі невідповідності. Найбільш значущими серед них є наступні. По-перше, CEO в законі трактується як частина проєкту розробки документів державного планування та, водночас, визначається перелік документів, які не підлягають CEO. Отже, CEO не визнається обов'язковою процедурою для всіх державних документів. По-друге, нечітко визначенні виконавці екологічного оцінювання. Це обумовлює необхідність виконання значних підготовчих робіт з боку органів влади при визначенні обсягу CEO.

Що ж стосується змістового наповнення заходів, пов'язаних з розробкою звіту про CEO та організацією громадського обговорення, то воно в цілому відповідає

Межі впливу інститутів та владні компетенції в управлінні регіональним розвитком

сутності аналітичного, оціночного та документально-звітного етапів, заведених в європейських практиках.

Відзначимо, що SEO – це одна з небагатьох процедур, для якої на законодавчому рівні визначена необхідність громадського обговорення та консультацій. Водночас, коло стейкхолдерів щодо SEO у світовій практиці є значно ширшим, а консультації зі стейкхолдерами або їх поінформування про перебіг процесу оцінки є обов'язковим елементом кожного з етапів. Відповідно до Закону України, співпраця зі стейкхолдерами передбачена лише після розробки звіту SEO.

Щодо останнього з етапів – моніторингу, то згідно з Законом і методичними рекомендаціями зазначена лише періодичність його проведення – раз на рік з оприлюдненням отриманих результатів. За умови вияву негативних наслідків передбачене вживання заходів щодо їх усунення. Проте, необхідність внесення змін, оновлення чи врахування виявлених тенденцій у відповідних проєктах документів не встановлена.

Власна імплікація отриманих результатів дослідження. Експерти відзначають своєчасність інституційних змін у сфері оцінювання проєктів державних документів. Проте, низька інституціоналізаційна здатність механізмів проведення SEO та врегулювання її процедур, невідповідність європейським практикам не сприяють її продуктивній реалізації. Поліпшення ситуації багато в чому залежить від кадрового забезпечення органів публічного управління та адміністрування на національному, регіональному та локальному рівнях. Потрібна освітня підготовка вітчизняних експертів, здатних не лише проводити SEO, а й усвідомлювати її призначення в системі публічного управління та адміністрування. Варто зазначити, що експерти SEO мали б керуватися ціннісними орієнтирами і розуміти свою функціональну роль у забезпеченні якісного управління територіально-просторовим розвитком, що певною мірою залежатиме від проведеної всебічної оцінки відповідних державних документів та схвалених на цій основі експертних висновків.

Список літературних джерел:

1. Звіт про стратегічну екологічну оцінку стратегії розвитку міста Горішні Плавні до 2028 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua.boell.org/sites/default/files/uploads/2017/11/zvit_seo_gorishni_plavni_ukr.pdf
2. Про стратегічну екологічну оцінку Закон України: за станом на 01.01.2022р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>
3. Методичні рекомендації зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_296.pdf

Межі впливу інститутів та владні компетенції в управлінні регіональним розвитком

4. Від сьогодні міністерства, області та міста мають планувати відповідно до нового Закону. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/news/32794.html>
5. Бабій О. Закон про екологічну оцінку: важливо, але виконати неможливо. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/09/30/7193541/>
6. Зауваження та пропозиції Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля» до проекту Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rac.org.ua/uploads/content/112/files/pz-sea-racse.pdf>

Олійник Я.Б., д.е.н., професор, академік
Національної академії педагогічних наук України
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Бобровицький А.В., к.г.н.
Національний інститут стратегічних досліджень

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Ключові слова: ендogenous фактори, екзогенні фактори, просторова організація суспільства, модель адміністративно-територіального устрою, соціальна економіка, екологічна економіка

Адміністративно-територіальний устрій та економічне районування територій є невід'ємною частиною системи державного управління, а наявність економічної свободи громад та регіонів повинно створювати синергійний ефект розвитку країни. Оскільки останні існують не в ізольованому середовищі, то на внутрішню структуру організації суспільно-економічного життя впливають багаточисельні фактори екзогенного та ендogenous походження. Будь-яка територіальна організація держави є динамічним утворенням, основним завданням якого є забезпечення оптимального функціонування країни та забезпечення комфортного і забезпеченого проживання її мешканців.

До факторів, які впливають на формування територіальної структури суспільства слід віднести:

Екзогенні фактори - забезпечення функціонування низової ланки - громади з максимальною самоорганізацією та самозабезпеченням; делегування повноважень,